

Krävande specialomsorgstjänster på svenska

- Specialkunnande bör förankras i vardagen

- Ärende:** Ställningstagande gällande det skriftliga spørsmålet om krävande specialomsorgstjänster på svenska (SS 435/2022 rd), Sandra Bergqvist (sv) och Veronica Rehn-Kivi (sv)
- Bakgrund:** FDUV är en riksomfattande intresseorganisation som arbetar för svenskspråkiga personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och deras närstående. Förbundet representeras av tio lokalföreningar samt riksföreningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning Steg för Steg. FDUV har ca 2850 medlemmar, men betjänar närmare 5000 personer runt om i Svenskfinland.

Bakgrund till reformen av specialomsorgen i Finland

Med anledning av det skriftliga spørsmålet om krävande specialomsorgstjänster på svenska vill FDUV klargöra följande:

1. År 2016 ratificerade Finland FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, CRPD. Konventionen förbjuder segregering på grund av diagnos och därmed måste specialomsorgsdistrikten läggas ned. I stället ska tjänsterna utvecklas i närheten av användarna. Specialomsorgsdistrikten har uppkommit under en tid då man tänkte att det bästa för personen med funktionsnedsättning - och för samhället - är att segregera servicen för denna grupp och att personerna behöver ett så särskilt stöd att de inte kan integreras i närsamhället. Sedan dess har människosynen förändrats och därmed behöver den nuvarande specialomsorgslagen från år 1977 uppdateras.
2. Syftet med vårdreformen som träder i kraft vid årsskiftet är att stärka bastjänsterna och därmed minska pressen på den resurskrävande specialservicen. Det här förutsätter integrerade vårdkedjor inom social- och hälsovård samt resurser att ge krävande särskilt stöd också på basnivå.

Utmaningar med dagens system

En av de största utmaningarna idag gäller särskilt krävande stöd. Exempelvis personer som uppvisar utmanande beteendeproblematik behöver snabba och intensiva insatser i miljön där problemen uppstått, det vill säga i hemmet, i dagverksamheten eller på arbetet. I dessa situationer erbjuder Kårkullas expertteam stöd, men resurserna räcker ofta inte till. I stället kan personen erbjudas en undersökningsperiod i Pargas. Detta löser emellertid inte problem som är omgivnings- och situationsbundna, vilket för många leder till att de inte kan återvända till hemorten och vistelsen i Pargas blir därmed långvarig. Det leder i sin tur till att det råder konstant brist på krisvårdsplatser i Svenskfinland. Dessutom upplever familjerna att avståndet till Pargas är för långt.

Beredningen i de tvåspråkiga välfärdsområdena

De sju tvåspråkiga välfärdsområdena, Helsingfors stad samt HUS-sammanslutningen utvecklar som bäst vårdstigar från basservicen till specialiserad service. Vårdstigarna bygger på stark integration av social- och hälsovårdstjänster. Det här möjliggör mobilt och snabbt stöd till bastjänsterna så att man kan undvika dyr krisvård. Eftersom välfärdsområdena är självständiga kan de tvåspråkiga områdena bygga upp tjänsterna på olika sätt.

För tillfället diskuteras olika modeller för hur de krävande specialomsorgstjänsterna på svenska ska anordnas i framtiden. Även krävande stöd behöver till stora delar finnas nära för att man ska kunna ingripa i tid och förhindra att problemen växer. Därför föreslår KEPA Nyland att en del av det krävande stödet, det vill säga det regionala kunnandet inom psykiatrin, stärks genom ett nära samarbete med HUS-sammanslutningen. Den modellen som Kårkulla och SFP förespråkar bygger däremot på att alla dessa tjänster centraliseras till Egentliga Finlands välfärdsområde. FDUV oroar sig för att en sådan modell försämrar möjligheten till att bygga upp förebyggande och integrerade vårdkedjor på svenska nära användaren.

Vi hoppas på en modell som bättre beaktar mer krävande behov i vardagen. Enligt lagen om genomförande av social- och hälsovård konstateras att Kårkullas rådgivningstjänster, det vill säga expertteamet, ska införlivas i välfärdsområdena. Det här är även i linje med FN:s funktionshinderkonvention och den kommande funktionshindersservicelagen.

Avslutning

Vi håller med om att alla svenskspråkiga tjänster knappast kan produceras och ordnas på samma sätt som motsvarande tjänster på finska. Nu finns ändå chansen att åtgärda bristerna inom den svenska specialomsorgen genom ett närmare samarbete med den finska expertisen inom respektive välfärdsområde. Vi hoppas att den fortsatta beredningen bygger på en genuin förståelse för målgruppernas faktiska behov av stöd.

Lisbeth Hemgård
verksamhetsledare

Vanessa Westerlund
sakkunnig i påverkansarbete

FDUV
Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi